HUOLTOVARMUUSKESKUS
FÖRSÖRJNINGSBEREDSKAPSCENTRALEN
NATIONAL EMERGENCY SUPPLY AGENCY

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Lausunto

29.11.2021

Lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 30.11.2021 klo 09.00 aiheesta U 70/2021 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta neuvoston asetukseksi toimenpidekehyksestä kriisin kannalta olennaisten lääketieteellisten vastatoimien saatavuuden varmistamiseksi kansanterveysuhan ilmetessä unionin tasolla

Huoltovarmuuskeskus (HVK) on tutustunut U 70/2021 vp Valtioneuvoston kirjelmään eduskunnalle ehdotuksesta neuvoston asetukseksi toimenpidekehyksestä kriisin kannalta olennaisten lääketieteellisten vastatoimien saatavuuden varmistamiseksi kansanterveysuhan ilmetessä unionin tasolla. HVK toteaa yleisenä kantanaan, että kirjelmä sekä siinä esitetyt valtioneuvoston kannat ovat hyvin valmisteltuja ja niissä esitetyt asiakokonaisuudet ovat lähtökohtaisesti riittävän laajoja, tarpeellisia sekä hyvin perusteltuja. Kirjelmän kehittämiseksi Huoltovarmuuskeskus nostaa kuitenkin esille seuraavat näkökulmat.

Yleisesti Huoltovarmuuskeskus pitää perusteltuna EU:n terveyshätätilanteiden valmiusviranomaisen (HERA) perustamista sekä sen tehtävien määrittelemistä rajat ylittävien vakavien terveysuhkien varautumis- ja kriisivaiheissa. Lähtökohtaisesti voidaan pitää kuitenkin haastavana sitä, että uusi EU:n valmiusviranomainen korvaisi osaltaan jäsenmaiden oman varautumisen. HERA voi kuitenkin tukea jäsenmaiden omaa kansallista varautumista sekä tuoda selkeää lisäarvoa jäsenmaiden yhteiseen koordinaatioon liittyen jäsenmaiden yhteisiin valmiustoimenpiteisiin. Varautumisen tulee kuitenkin olla ensisijaisesti jäsenvaltioiden vastuulla ja jäsenmaiden yhteiset valmiusviranomaiset voivat tukea tätä varautumista sekä koordinoida yhteisiä rajat ylittäviä valmiustoimenpiteitä. Tästä syystä onkin turvattava, ettei asetus missään olosuhteissa rajoita tai merkittävästi hidasta jäsenvaltion suvereniteetti -periaatteen mukaista oikeutta itsenäiseen varautumiseen tai itsenäisiin kiireellisiin valmiustoimenpiteisiin sekä -hankintoihin kaikissa tilanteissa.

Huoltovarmuuskeskus yhtyykin kirjelmässä esitettyyn kantaan, jonka mukaan on tärkeää turvata, että asetusehdotuksesta huolimatta jäsenvaltiolla säilyy suvereniteetti -periaatteen mukaisesti oikeus itsenäisiin kiireellisiin hankintoihin kaikissa tilanteissa.

Ehdotetussa asetuksessa lääketieteellisillä vastatoimilla tarkoitetaan ehdotuksen asetukseksi rajat ylittävistä vakavista terveysuhkista 3(8) artiklan mukaisesti lääkkeitä, lääkinnällisiä laitteita, muita tavaroita tai palveluja, joiden tarkoituksena on torjua rajat ylittäviä vakavia terveysuhkia ja lisäksi myös henkilönsuojaimia ja ihmisestä peräisin olevia aineita. Huoltovarmuuskeskus haluaa painottaa, että asetuksessa tulisi selkeästi korostaa vielä myös pakkauksia ja pakkausmateriaaleja, jotka ovat myös kriittinen osa lääketieteellisten vastatoimien käynnistämisessä.

Kuten kirjelmässä todetaan lain huoltovarmuuden turvaamisesta 1390/1992 6 §:n mukaisesti Huoltovarmuuskeskuksen (HVK) tehtävänä on valtion varmuusvarastojen ylläpitäminen. Saman lain perusteella HVK:n tehtäväksi ei ole säädetty osallistumista EU:n yhteisvarastointiin. Huoltovarmuuskeskus pitää kuitenkin tärkeänä, että valtion varmuusvarastot sekä tulevat EU:n yhteisvarastot ovat keskenään yhteensovitettuja sekä yhteensopivia. Samoin toimivuuden sekä materiaalien yhteensopivuuden kannalta olisi tarkoituksenmukaista, että valtion varmuusvarastojen sekä mahdollisten Suomessa sijaitsevien EU:n yhteisvarastojen ylläpitäminen olisi yhden ja saman toimijan tehtävänä.

Tämän johdosta on huolehdittava, että Huoltovarmuuskeskuksen tehtäviin lisätään jatkossa osallistuminen EU:n yhteisvarastointiin ja sen suunnitteluun yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

Kirjelmän mukaisesti Komissio huolehtisi yhteistyöstä yksityisen sektorin, esimerkiksi teollisuuden kanssa. Huoltovarmuuskeskuksen näkemyksen mukaan tämä on erittäin haastava tehtävä kaikkien jäsenmaiden alueella. Oletettavasti tässä tarvitaankin läheistä yhteistyötä jäsenmaiden kanssa. Kirjauksessa tulisikin huomioida, että yhteistyö yksityisen sektorin kanssa tulee toteuttaa jäsenmaiden ja komission yhteistyönä, sikäli kun kyse on asetusehdotuksen rajaukseen sisältyvistä asioista.

Huoltovarmuuskeskus painottaa myös, että kirjelmässä on toivottavaa tuoda esille, että kansalliset varmuusvarastot ovat jäsenvaltion toimivaltaan kuuluvia ja kansalliseen turvallisuuteen liittyviä kysymyksiä, joissa komission tiedoksisaantioikeus voi olla vain rajattu ja harkinnanvarainen.

Lisäksi kirjelmässä tulee nostaa vielä esille myös kansallisesti ennalta tehdyt mahdolliset varmuusvarasto-, turvavarastohankinnat sekä tuotantovaraussopimukset yksittäisen jäsenvaltion ja yrityksen välillä. Epäselvää on, tuleeko näiden sopimusten laatimisesta tai sopimusten käyttöönotosta kuulla terveyskriisilautakuntaa sekä voiko lautakunta kieltää yksittäisen jäsenmaan ennalta tehdyn tuotantovaraussopimuksen käyttöönoton kriisitilanteessa.

Toimitusjohtaja

Janne Känkänen

Johtaja

Jaakko Pekki